

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.8.14>

Volume 5/1 Spring

2021 p. 260-279

TÜRKİYE'DE GELİŞİMİN BÖLGESEL KÜRESEL VE SOSYO-POLİTİK ETKİSİ

SOCIO-POLITICAL IMPACT OF THE REGIONAL AND GLOBAL
DEVELOPMENT IN TURKEY

Ömer SEZER*

ÖZ

Türkiye, üç tarafı denizlerle kaplı, sekiz farklı devlete; kara sınırı ile komşu olan ve kendi içinde seksen bir ili barındıran yedi bölgesi bir ülkedir. Bu denli stratejik konumdaki bir ülkeye sekiz farklı devletin komşu olması ülkede siyasal, sosyal ve kültürel alanda farklılıkların oluşmasını ön plana çıkarmaktadır. Oluşan bu farklılıkların; uzak ile yakın arasındaki etkileşimi, küreselleşme kavramının varlığını ortaya koymaktadır. Böylelikle devlet, toplumda refah ve sosyal koruma sağlamak amacıyla politikalar uygulamaktadır. Devletin uyguladığı politikalar bütününe ise sosyal politika denilmektedir. Sonuç olarak gerçekleşen küreselleşmenin ülkedeki sosyal politikaları etkilemesi kaçınılmazdır. Bu çalışma; üç tarafı denizlerle kaplı, sekiz farklı devlete kara sınırı ile komşu, yedi bölge ve seksen bir ilden oluşan Türkiye'nin, uluslararası stratejisinden kaynaklı bölgesel gelişimini, bu gelişimin doğurduğu küresel ve sosyo-politik etkilerin kurumsal açıdan değerlendirmesini amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Türkiye, Küreselleşme, Bölgesel Gelişme, Sosyal Politika.

Jel Kodları: F60, J18, R58

ABSTRACT

Turkey, three sides seas covered with, and in itself, it is a country with seven regions, including eighty one provinces. The neighbouring of eight

* Bilimsel Araştırmacı, Uzman, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, RESEARCHER ID: ABD – 9191 - 2020, ORCID ID: 0000 - 0003 -1811 - 2951, E - Mail: omersezer47@hotmail.com.

different states to such a strategically located country brings to the fore the formation of political, social and cultural differences in the country. Composed of differences; the interaction between far and near reveals, the existence of the concept of globalization. Thus, the state implements policies in order to provide welfare and social protection in the society. The whole of the policies implemented by the state is called social policy. As a result, it is inevitable that globalization will affect social policies in the country. This study, three sides seas covered, eight different states adjacent to the land border, seven regions and of consisting of eighty-one provinces turkey's, Its regional development stemming from its international strategy, It aims to evaluate the global and socio-political effects of this development from an institutional perspective.

Key Words: Turkey, Globalization, Regional Development, Social Policy.

Jel Codes: F60, J18, R58

1. GİRİŞ

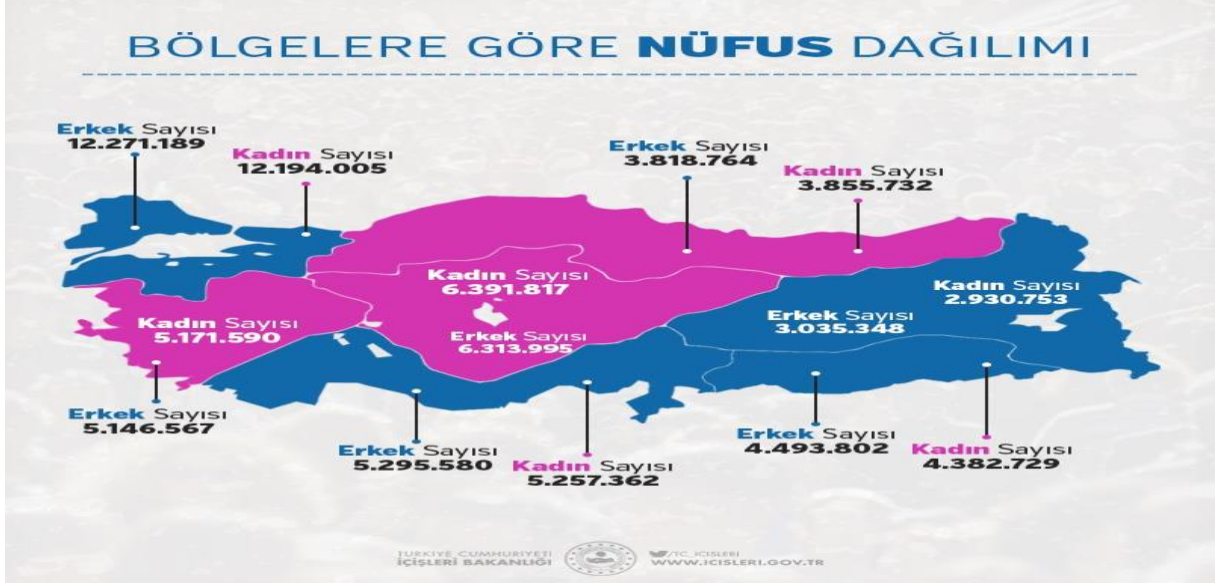
Globalleşme bir diğer adıyla Küreselleşme, geçmişten ilelebet ileri süregelen ve içinde bulunduğumuz zaman dilimi olan 21.yy'a kadar farklı isimlerle anılmış lakin genel olarak başta ekonomik süreç olmak üzere siyasal sosyal ve kültürel alanlar üzerine büyük etki yaratan kavramdır.

Bir veya birden fazla devletlerarası ilişkilerde devletlerin toplanıp uzlaşmaya varacağı konu, bir araya gelen devletler için kar amacı gütmektedir. Oluşturulan alan genel anlamıyla başta ekonomi olmak üzere siyasal, sosyal, kültürel, eğitim, spor, sağlık, vb. alanlardan geçmektedir. Bu durum, canlıların yaşamı üzerinde büyük etkiler yaratmakla birlikte devletlerarası ilişkilerin tek masa üzerine yatırılıp derlemesinden geçmektedir. Böylelikle uluslararası ilişkilerde küreselleşme ön plana çıkmakta ve uzak ile yakın arasındaki bağ kırılmaktadır.

Türkiye'nin sahip olduğu yedi bölge, konum itibari ile sekiz farklı devlete kara sınırı ile komşudur. Bu bölgelerin barındırdığı seksen bir il, sahip olduğu ülkenin jeostratejik

konumu ve demografik yapısından dolayı ulusal ve uluslararası camiada ekonomi başta olmak üzere siyasal, sosyal ve kültürel açıdan önem arz etmektedir.

Şekil 1. Bölgelere Göre Nüfus Dağılımı (2020)

İçişleri Bakanlığı (2020).²

Jeostratejik açıdan böylesine köklü ve denli bir ülkenin, ülke içinde ve dışında küresel bir boyuta ulaşip başta çevre devletler olmak üzere diğer ülkelerle de etkileşim içinde olması kaçınılmazdır. Bu durum hem Türkiye'nin yedi bölgesini (Marmara Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Ege Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi), hem de kara sınırı ile komşu sekiz farklı devleti (İran, Yunanistan, Ermenistan, Gürcistan, Nahcivan, Irak, Suriye ve Bulgaristan) etkilemektedir. Böylelikle Türkiye'nin yedi bölgesindeki seksen bir ilde, bölgesel gelişme ve küreselleşme tetiklenmekte ve sosyal politikalara haiz alanlar yaratılmaktadır.

Şekil 2. İllere Göre Nüfus Dağılımı (2020)

Türkiye jeostratejik konumundan dolayı siyasal, sosyal ve kültürel açıdan birçok ülkeye gözde devlet sembolünü nitelendirmektedir. İstanbul ve Çanakkale Boğazları bu durumu en güzel şekilde örneklendirmektedir. Ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda jeostratejik konum sahibi olan Türkiye'nin bu denli önemli bir coğrafyada yer alması, uluslararası alan ve ilişkilerde de rağbet görmesine olanak sağlamaktadır.

² **Kaynak:** <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-nufus-haritasi>

İçişleri Bakanlığı (2020).³

Küreselleşme kavramının üç tarafı denizlerle kaplı, sekiz farklı devlete kara sınırı ile komşu ve kendi içinde seksen bir ili barındıran yedi bölgesel bir ülke üzerinde, ne denli küresel etkiler yaratacağı ve bunun sosyal politikalar ile ilişkisi makalenin ilk bölümünde incelenmiştir.

Şekil 3. Türkiye Coğrafi Bölgeleri (2020)

Coğrafya harita (2020).⁴

Türkiye'nin ulusal ve uluslararası alandaki jeostratejik konumuna, kendi içinde bölgesel gelişimine ve elde ettiği küreselleşmenin sosyal politikalar üzerindeki etkisine

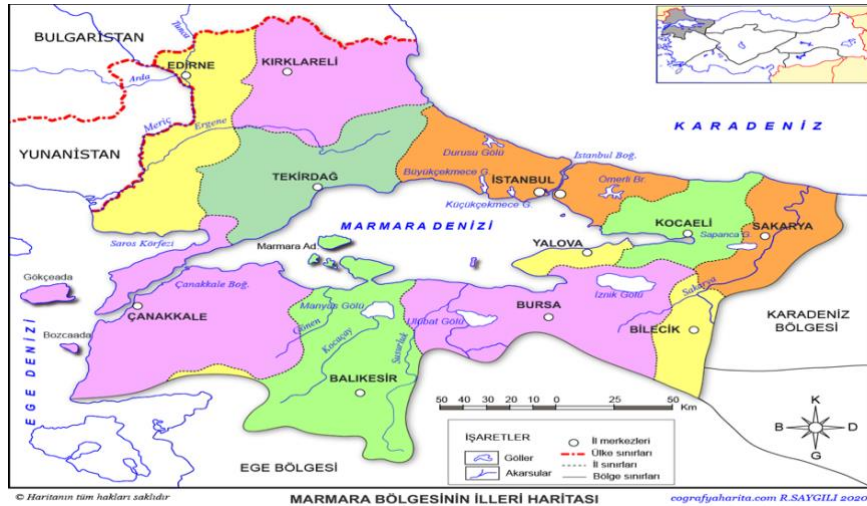
³ Kaynak: <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-nufus-haritasi>

⁴ Kaynak: http://cografyaharita.com/haritalarim/4mturkiye_cograf_bolgeleri_haritasi.png

yönelik gerekli bilgilere açıklık getirilmiştir. Diğer ülkelerin konum ve stratejisinden kaynaklı bölgesel küreselleşmenin başta sosyal politikalar olmak üzere siyasal, ekonomik ve kültürel açıdan demografik etkisi değerlendirilmiştir. Çalışmada Türkiye'nin yukarıda belirtilen ana başlıklardan olumlu ve olumsuz olarak etkilendiği alanlar, gerekli çalışmalarla ve bu çalışmalara süreçten ne denli olumlu bir şekilde etkileneceği sonucunu ortaya koymaktadır. Ortaya konulan bilimsel araştırma ve çalışma sonucu elde edilen verilerde özellikle son dönemlerde ulusal ve uluslararası alanda gerçekleşen faaliyetlerin Türkiye üzerindeki etkisine değinilmiştir.

İdeolojik açıdan Batı egemenliğinin üstünlük olgusu, dış güçler olarak anılan; ABD, Rusya, Çin, Avrupa Birliği vb. gibi ülkelerin ekonomi modeli. Kültürünü yaymaya çalışan kapitalist - emperyalist sistem, Ortadoğu başta olmak üzere diğer ülkelerden alınan göçler vb. gibi birçok faktör, Türkiye'nin jeostratejik ve politik konumu açısından ortaya konulan bu bilimsel araştırma makalesinin zorluğunu ön plana çıkarmıştır. "*Sosyo – Kültürel açıdan mültecilerle başı dertte olan Türkiye, ayrıca bunun maddi zorluklarına da göğüs germek zorunda kalarak buna yönelik politikalar üretmeye çalışmaktadır. Mültecilerin gettolar kuracak kapasite ve yoğunluğa ulaşması, Türkiye'de yaşayan yerel halka da etki ederek yoksulluk, gelir ve refah gibi alanlarda daralmaya neden olduğu ve sosyo - kültürel dinamikleri temelden etkilediği görülmüştür*" (Kaya, Erdem ve Sezer, 2020: 2).

1. MARMARA BÖLGESİ

Coğrafya harita (2020).⁵

⁵ **Kaynak:** <http://cografyaharita.com/haritalarim/4mmarmara-bolgesinin-illeri-haritasi.png>

Marmara Bölgesi, (İstanbul, Çanakkale, Bursa, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Yalova, Sakarya ve Kocaeli) illerinden oluşmaktadır. Bu bölge İstanbul ve Çanakkale boğazlarına ev sahipliği yaptığından dolayı kıtalar ve denizler arasında köprü konumunu görmektedir. Böylelikle uluslararası camiada ekonomi başta olmak üzere siyasal sosyal ve kültürel açıdan Türkiye'nin en gözde bölgelerinden biridir.

Marmara Bölgesinde Türkiye'nin, Yunanistan ve Bulgaristan sınır illerindeki valilikler tarafından kurulmuş olan Sınırötesi İşbirliği Ağı, bölgenin stratejik konumunun önemini vurgulamaktadır. Böylece bölgesel olarak uluslararası alanda gerçekleşecek olan önceliklere kısmen de olsa yanıt verilebilecek ve ortak çalışma koşullarının oluşması için diğer kurumlara daha rahat zemin hazırlayacaktır. Bu Ağ ile bölgenin saptadığımız önceliklerini detaylı çalışmalarla analiz ederek çözüme yönelik projelerin geliştirilebilmesi ve böylece sınırötesi alanda da bölgenin kalkınması, farklı kültürlerin bir araya gelip ekonomik alanda karar alabilmesi adına büyük önem arz edecektir (Erkut, Baypınar, Özgen ve Gönül, 2008: 13). Bu durum bölgenin küresel bir etki yaratmasını, ulusal ve uluslararası ekonomik, siyasal ve sosyal politikalara haiz alanlar yaratmasını ön plana çıkarmaktadır.

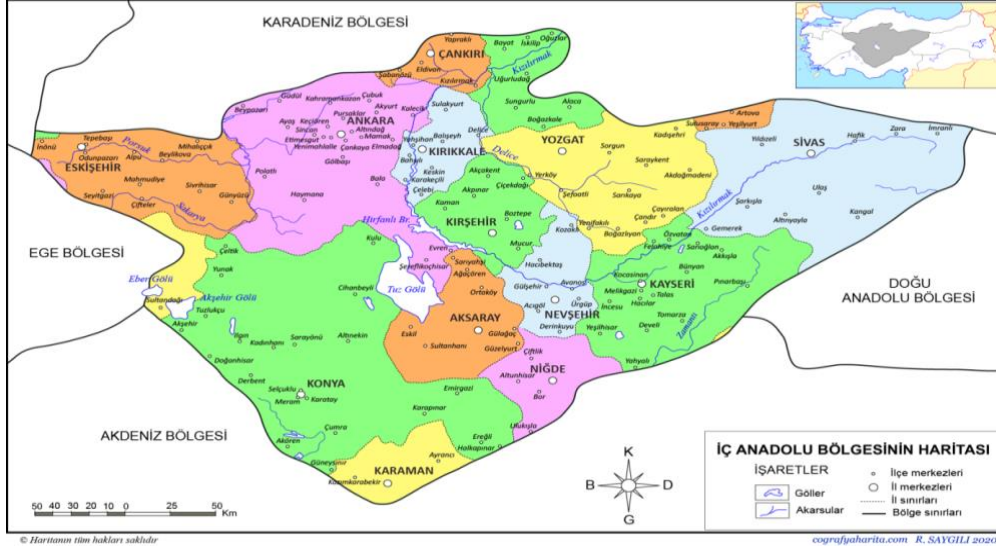
İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de en fazla nüfus yoğunluğu 24 milyon 465 bin 689 nüfus ile Marmara Bölgesindedir. Kadın - Erkek Nüfusu en fazla Marmara Bölgesinde yer alırken, bölgede 12 milyon 271 bin 189 erkek nüfus, 12 milyon 194 bin 5 kadın nüfus bulunmaktadır. En fazla genç nüfus yine aynı şekilde Marmara Bölgesinde yer almaktadır. Jeopolitik konum itibari ile bölgede nüfus yoğunluğu en fazla olan il 14 milyon 612 bin 273 kişilik nüfus ile yine İstanbul'dur (İçişleri Bakanlığı, 2019).

Bu bölgede bulunan İstanbul ili, 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından fetih edilmiştir. Fetih edildiği tarih 1453'ten itibaren 1923 yılına kadar 470 sene boyunca Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik etmiştir. Fetih edildiği tarihten günümüze kadar eğitim, sağlık, kültür, turizm ve sanatın merkezi haline gelen bu kadim şehir cami, sinagog ve kiliselere ev sahipliği yapmıştır. Bu durum bölgenin küresel etkilere açık olduğu ve bu denli küresel etkinin sadece bölgesel olmayıp küresel bir seviyede olduğunu kanıtlamaktadır. Yukarıda sayılan İstanbul ilinin özellikleri Türkiye'de bölgesel gelişimin küreselleşme ve sosyal politikalar üzerine olan etkisini ortaya koymaktadır. Bu etkiler turizm gelirlerinin yüksekliği,

ulaşım ağının gelişmişliği, sanayi tesis oranına bağlı olarak enerji tüketimi, nüfus ve nüfus yoğunluğu, göç alma ve şehirleşme gibi ölçütler ile açıklanabilmektedir.

2. İÇ ANADOLU BÖLGESİ

İç Anadolu Bölgesi, (Aksaray, Ankara, Çankırı, Eskişehir, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde, Sivas ve Yozgat) illerinden oluşmaktadır. Resmi adı ile İç Anadolu Bölgesi halk dilinde 'Orta Anadolu' olarak da adlandırılmaktadır.

Coğrafya harita (2020).⁶

İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre İç Anadolu Bölgesi'nde toplam olarak 12 milyon 705 bin 812 kişilik nüfus bulunmaktadır. Bölgede kadın – erkek nüfus oranı olarak; 6 milyon 313 bin 995 erkek, 6 milyon 391 bin 817 kadın nüfus bulunmaktadır böylelikle kadın nüfusunun erkek nüfusuna göre en fazla olduğu bölge İç Anadolu Bölgesidir (İçişleri Bakanlığı, 2019). TÜİK verilerine göre Ankara ilinde toplam 5 milyon 639 bin 076 nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun 2 milyon 793 bin 850 kişilik bölümünü erkek nüfusu, 2 milyon 845 bin 226 kişilik bölümünü de kadın nüfusu oluşturmaktadır (TÜİK, 2019). Ankara ilinin başkent olması sebebi ile devlet işlerinin bu ilde yoğunlaşması, şehrin jeostratejik bir konum kazanmasını ve böylece bölgede nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu il olmasını ortaya koymaktadır.

Bu bölge Türkiye'nin başkenti olan Ankara iline ev sahipliği yaptığından dolayı siyasal açıdan hem ulusal hem de uluslararası alanda ekonomik ve sosyo-kültürel alanlara

⁶ Kaynak: <http://cografyaharita.com/haritalarim/4mic-anadolu-bolgesi-iller-haritasi.png>

çeşitlilik ve önem kazandırmaktadır. Bu bölge, Türkiye'nin yüzölçümü olarak en büyük ili olan Konya şehrini barındırmaktadır. Konya şehri sahip olduğu yüzölçümü ve iklim şartlarının uygunluğundan dolayı hem şehrsel ve hem bölgesel olarak Türkiye'nin tahıl ambarı olarak adlandırılmasına olanak sağlamaktadır. Bu durum bölgenin ekonomik olarak önde olmasına ve sosyal politikalara haiz alanlar yaratmasına olanak sağlamaktadır.

Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi TARGİD Özel Sayısında yayımladığı, İç Anadolu Bölgesinin Tarımda Teknoloji Kullanım Projeksiyonu adlı bilimsel çalışmasında; "İç Anadolu bölgesinin tarımda teknoloji kullanım projeksiyonunun, ele alınan alet ve makineler için belirlenen projeksiyon katsayılarının pozitif elde edilmesi doğrultusunda 2023 yılına kadar artacağı, projeksiyon katsayısının negatif elde edildiği alet ve makinelerde ise azalma olacağı sonucuna varılmıştır" (Demir ve Kuş, 2016: 6).

İç Anadolu bölgesi sadece Ankara ve Konya illeri ile ön plana çıkmamakla birlikte diğer iller ile de stratejik bir konum kazanmaktadır. Örneğin kayseri ilinin sanayi ticaret ve ulaşım alanında büyük bir gelişim sağlaması, Eskişehir ilinin ise eğitim, sanat ve kültür alanlarında öncü konuma gelmesi bölgenin ekonomik siyasal ve sosyal açıdan lider bir bakış açısı kazanmasını ortaya koymaktadır. Bu durum bölgenin işlenen başlıklar altında küresel bir boyut kazanmasını tetiklemekte, ulusal ve uluslararası alanda küresel bir boyut kazanmasını ortaya koymaktadır.

3. AKDENİZ BÖLGESİ

Coğrafya harita (2020).⁷

⁷ **Kaynak:** <http://cografyaharita.com/haritalarim/4makdeniz-bolgesi-iller-haritasi.png>

Akdeniz Bölgesi, (Antalya, Burdur, Isparta, Mersin, Adana, Kahramanmaraş, Osmaniye, Hatay) illerinden oluşmaktadır. Bu bölge ismini komşu olduğu Akdeniz'den almaktadır böylelikle Akdeniz Bölgesi olarak anılmaktadır. Türkiye'de turizmin gözde bölgesi olarak bilinir, özellikle uluslararası alanda en çok turist çeken en önemli bölgelerden biridir.

Akdeniz bölgesi, turizme açık bir bölge olduğu için uluslararası milletlerin başta kültürel olmak üzere ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda bir araya gelmelerine olanak sağlamaktadır. Bu durum bölgenin işlenen başlıklar altında küresel bir boyut kazanmasını tetiklemekte ve küresel bir boyut kazanmasını ortaya koymaktadır. Kazanılan bu küresel boyut ile ülke içinde ve dışında gerekli alanlarda sosyal politikalara haiz alanlar yaratmaktadır.

İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Akdeniz Bölgesi'nde toplam olarak 10 milyon 552 bin 942 kişilik nüfus bulunmaktadır. Bölgede kadın – erkek nüfus oranı olarak; , 5 milyon 295 bin 580 erkek, 5 milyon 257 bin 362 kadın nüfus bulunmaktadır. Bu durum Akdeniz bölgesinin nüfus yoğunluğu olarak, başta Marmara bölgesi olmak üzere İç Anadolu bölgesinden sonra geldiğini ve Türkiye'nin en büyük üçüncü bölgesi olduğunu ortaya koymaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2019).

Ülkenin güneyinde kıyı kesimi boyunca uzanan Akdeniz Bölgesi, seracılık alanında Türkiye'de ilk sırada yer alır. Akdeniz bölgesinde, Turunçgiller başta olmak üzere; buğday, pirinç, tütün, pamuk, muz, zeytin, ananas, haşhaş, gül ve şeker pancarı önemli oranlarda yetiştirilir. Bölgede yetiştirilen ürünler sadece ülke içinde değil ülke dışında da rağbet görmektedir. Bu durum bölgede yetiştirilen ürünlerin ülke dışına satılmasına, bölgenin küresel bir boyut kazanmasına ve bölgenin ekonomik olarak canlanmasına olanak sağlamaktadır.

TÜİK verilerine göre Antalya ilinde toplam 2 milyon 511 bin 700 nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun 1 milyon 265 bin 171 kişilik bölümünü erkek nüfusu, 1 milyon 246 bin 529 kişilik bölümünü de kadın nüfusu oluşturmaktadır (TÜİK, 2019). Bu verilere göre bölgenin en büyük ili Antalya'dır. Antalya ilinde turizm önde gelirken, Mersin ili ve ilçelerinde seracılık yaygındır. Hatay ilinde bulunan uluslararası İskenderun limanı ile ulusal ve uluslararası ticaret ön planda iken, Adana ili ve ilçelerinde ise tarım sektörü gelişmiştir.

Akdeniz bölgesinin uluslararası iletişim ve etkileşiminin önemli örnekleri olan uluslararası Mersin ve İskenderun limanı, ülkenin yük, yolcu ve kargo ihtiyacının giderilmesindeki en büyük faktörleri gerçekleştirmektedir. Bu durum ülkenin başta jeoekonomik boyutu olmak üzere jeopolitik ve jeostratejik konumunu büyük bir oranla etkilemektedir. Ortaya çıkan bu etkileşim sonucu ekonomik açıdan ticaretin canlanması ile farklı kültürlerin bir araya gelmesi, fikir alışverişlerinin oluşması gibi birçok küresel faaliyetin oluşmasını gerçekleştirmektedir.

Akdeniz bölgesi, komşu olduğu Akdeniz sebebi ile jeopolitik, jeostratejik ve jeoekonomik açıdan önemi gittikçe artan bir bölgedir. Dünya ticaretindeki en az %25'lik kısım Akdeniz limanlarından yapılmaktadır. "*Süveyş Kanalı üzerinden Hint Okyanusunu çevreleyen Asya, Afrika ve Uzak Doğu ülkelerine kadar uzanan deniz ulaştırma yollarının odak noktasıdır. Avrupa Ülkelerinin ihtiyaç duyduğu enerjinin yaklaşık %70'i Akdeniz üzerinden taşınmaktadır. Cebelitarık, Türk Boğazları ve Süveyş Kanalı ile enerjinin ulaştırılmasında kilit rol oynamaktadır*" (Çomak ve Şeker, 2019: 4-5). Böylelikle uluslararası ticarete ekonomi başta olmak üzere siyasal sosyal ve kültürel açıdan büyük önem arz etmektedir bu durum ülkenin küresel bir boyut kazanmasını ön plana çıkarmaktadır. Ülkede ortaya çıkan bu durum, ulusal - uluslararası alanda sosyal politikalara haiz alanlar yaratmaktadır.

4. EGE BÖLGESİ

Ege Bölgesi, (İzmir, Manisa, Aydın, Denizli, Muğla, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak) illerinden oluşmaktadır. Türkiye'de en uzun kıyı şeridinde sahiptir. İzmir ilinin stratejik konumundan dolayı bir liman bölgesi olarak da anılmaktadır. Bunun yanında tarım, sanayi ve sanayiye bağlı tarım ürünlerinin işleyişi, pazarlanması ve satışı açısından ekonomik önem arz etmektedir. "*Ege Bölgesi tarıma dayalı sanayi işletmeleri açısından Türkiye'de oldukça önemli bir yere sahiptir. Bölgenin tüm illerinde tarımsal üretim yoğun olarak yapılmaktadır. Buna karşın tarıma dayalı sanayii işletmeleri birkaç ilde yoğunlaşmıştır. Tarıma dayalı sanayii açısından Bölgede en önemli iller İzmir, Manisa ve Denizli'dir. Bölgede en önemli ihracat merkezi ise İzmir ilidir*" (Demirbaş, 2004: 220). Tarıma dayalı sanayi işletmelerinin bu bölgede ağırlıklı olarak bulunup bölgenin uluslararası liman işletmelerine açık olması uluslararası ticareti canlandırmaktadır. Ege bölgesinin ulusal ve uluslararası alanda bölgesel

ve küresel etkiler yaratmasını ön plana çıkarmaktadır böylece ortaya çıkan ulusal – uluslararası, bölgesel – küresel etkilerin ülke içinde ve dışında sosyal politikalara haiz alanlar yaratmasına olanak sağlamaktadır.

Coğrafya harita (2020).⁸

İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Ege Bölgesi'nde toplam olarak 10 milyon 318 bin 157 kişilik nüfus bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2019). Böylelikle Ege bölgesi; başta Marmara olmak üzere İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerinden daha az nüfusa sahiptir. TÜİK verilerine göre İzmir ilinde toplam 4 milyon 367 bin 251 nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun 2 milyon 174 bin 319 kişilik bölümünü erkek nüfusu, 2 milyon 192 bin 932 kişilik bölümünü de kadın nüfusu oluşturmaktadır (TÜİK, 2019). TÜİK ve İçişleri Bakanlığı verilerine dayanarak, Ege bölgesindeki en fazla nüfusu İzmir ili barındırmaktadır. Bu bölgede bulunan başta İzmir ilinin kıyı ilçelerinde gerçekleşen turizm faaliyetleri, uluslararası liman işletmelerinin ticaret sektörü üzerindeki etkileri, Manisa ilindeki tarım ve ulaşım sektörünün gelişmişliği ve bölgedeki diğer tüm illerdeki eğitim olanaklarının gelişmişliği vs. gibi olanakların olması bölgenin küresel bir boyut kazanmasını ön plana çıkarmaktadır.

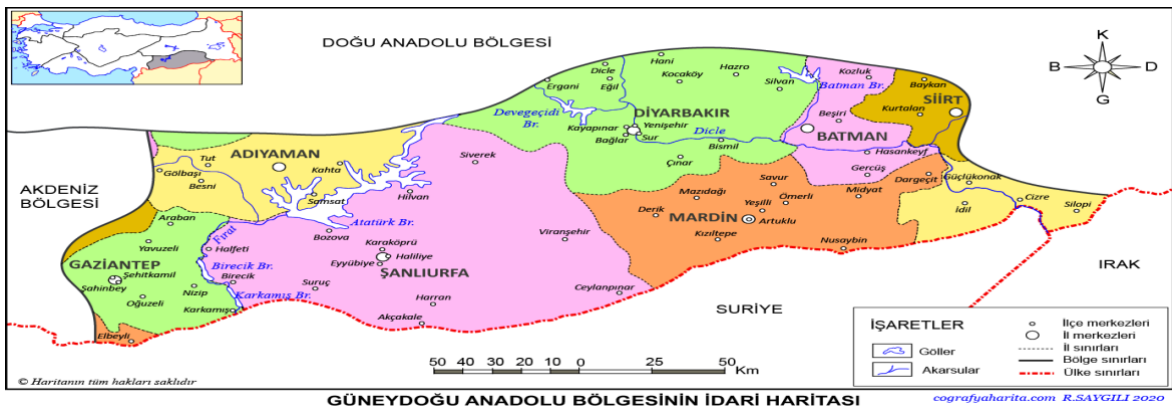
Ege bölgesinde yapılan tarım faaliyetleri yaş meyve ve sebze üzerine gerçekleşirken meyve ve sebze mamulleri sektöründe de ileri bir boyut almaktadır. Meyve - sebze mamulü olan turşunun, yapımından ihracatına kadar olan sürecin ileri bir boyut alması

⁸ Kaynak: <http://cografyaharita.com/haritalarim/4mege-bolgesi-iller-haritasi.png>

bu durumu açıkça kanıtlamaktadır. Ege bölgesi sadece turşunun değil, biber, domates, kiraz ve sofralık üzüm gibi meyve – sebze alanlarının üretim ve ticaretini ABD, Rusya, AB, vb. gibi ülkelere gerçekleştiren öncü bölgedir. Bu durumun yukarıda gerçekleşen tüm başlıklar ile bölgenin, ulusal ve uluslararası alanda başta ekonomi olmak üzere, siyasal, sosyal ve kültürel açıdan etkileşim içinde olacağını, bu etkileşimin küresel bir boyut kazanıp ülke içinde sosyal politikalara haiz alanlar yaratacağını ve böylelikle ülkenin jeostratejik konumunun, jeoekonomik ve jeopolitik açıdan önem kazanacağı kaçınılmazdır.

5. GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, (Adıyaman, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Batman, Siirt) illerinden oluşmaktadır. Kilis, 06 Haziran 1995 gün ve 22305 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 550 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Gaziantep ilinden ayrılarak kendisine verilen ilçeler nezdinde il olmuştur. Gaziantep'ten ayrıldığı için Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesi sınırlarının kesişim noktası olarak anılmaktadır (T.C. Resmi Gazete, 06 Haziran 1995, sayı: 22305). Kilis ilinde olduğu gibi Şırnak ili de Resmi Gazete 'de yayımlanan 16 Mayıs 1990 tarih ve 3647 sayılı kanun ile Siirt ilinden ayrılarak il olmuştur. Mardin'in İdil Silopi ve Cizre ilçeleri buraya bağlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 16 Mayıs 1990, sayı: 3647). Güneydoğu ve Doğu Anadolu illerinin kesişim noktası olduğu varsayılır. Tam anlamıyla Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer aldığı söylenemez. Yukarıdaki haritada bu bölgede tam anlamıyla bulunan iller açıkça belirtilmiştir.

Coğrafya harita (2020).⁹

⁹ **Kaynak:** <http://cografyaharita.com/haritalarim/4m-guneydogu-anadolu-bolgesi-ilceler-haritasi.png>

İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Güneydoğu Anadolu Bölgesinde toplam olarak 8 milyon 876 bin 531 kişilik nüfus bulunmaktadır. Kadın - Erkek arasındaki farkın fazla olduğu bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi oldu. Bölgede kadın – erkek nüfus oranı olarak; 4 milyon 493 bin 802 erkek, 4 milyon 382 bin 729 kadın nüfus bulunmaktadır. 80 yaş ve üstü nüfusun en az, Marmara Bölgesinden sonra genç nüfusun en fazla olduğu bölge olarak kayıtlara geçti (İçişleri Bakanlığı, 2019). TÜİK 2019 verilerine göre bölgede nüfusu en çok olan il 2 milyon 073 bin 614 kişilik nüfus ile Şanlıurfa oldu (TÜİK, 2019).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Ortadoğu'da önemi büyük olan Suriye ve Irak ülkelerine komşu olması, bölge üzerine uluslararası alanda bu bölgeye jeopolitik önem kazandırmaktadır. Jeopolitik önemin olması bölgede ekonomik sosyal ve kültürel alanların gelişim ve önem kazanmasını ön plana çıkarmaktadır. Bu bölgenin iki Ortadoğu ülkesine komşu olması kozmopolit yapıya sahip bir bölge olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyo kültürel açıdan kozmopolit yapıya sahip olan bu bölge, komşu olduğu Suriye ve Irak ülkeleri ile çok fazla bir kültürel farklılık olmaksızın aynı gelenek ve göreneklere paylaşabilmektedir bu durum komşu olduğu iki ülke ile ilişkilerinin iyi olduğunu ortaya koyabilmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesin 'de gerçekleştirilen bütün ekonomik siyasal ve sosyal faaliyetlerin bölgenin gelişmesini, ortaya çıkan gelişme ile ülkenin jeostratejik konumunun etkilenmesi ve uluslararası alanda ülkenin bu denli önemli coğrafyada kendine haiz sosyal politikaları yaratması oldukça başarı kat etmektedir.

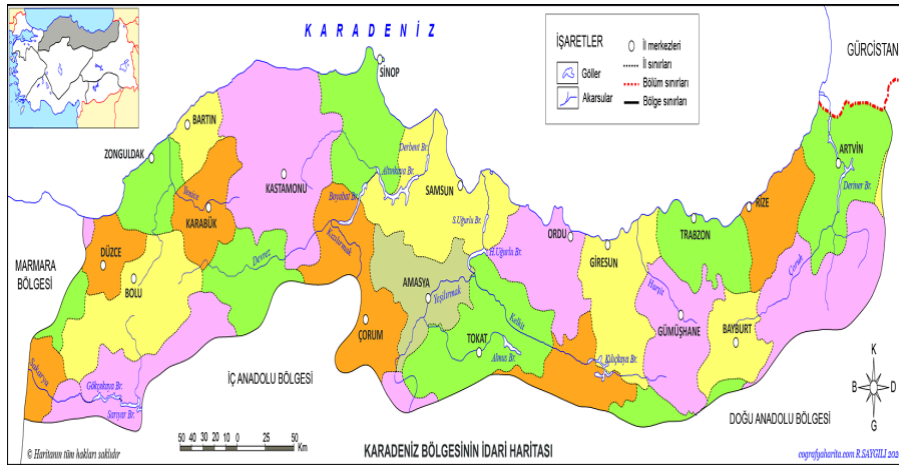
Türkiye'de petrol üretimi ve tarım faaliyetlerinin büyük bir bölümünün bu bölgede yapılması, bölgenin kalkınması adına yapılan projelerin bölgeye fayda sağlaması, ülkenin gelişen ve sosyalleşen bu bölge adına gerekli alanlarda sosyal politikaları uygulaması ayrıca ekonomik açıdan bölgenin kalkınmasını desteklemektedir. Gelişen ve büyüyen bir bölgenin, ülke tarafından sunulan imkânlar eşliğinde desteklenmesi tarım, eğitim, sağlık, işgücü potansiyelinin artırımı, askeri, bürokrasi, demografi, kişisel ve bölgesel gelişim vs. gibi olanakların artmasını ve uluslararası alanda ekonomik, siyasal ve sosyal açıdan küreselleşmesine olanak sağlamaktadır.

Bu bölge, insanlığın doğuşu olan ilk insanlara ev sahipliği yapmış 'Mezopotamya' olarak da anılmaktadır. Kısacası bu bölgenin önemini, ekonomi başta olmak üzere siyasal ve sosyal açıdan tanımlamak yetersiz kalmaktadır. Bu durum Türkiye'nin değerine değer

katmakta ve dünyadaki tüm ülkelerin gözünü Türkiye'ye çevirmektedir.

6. KARADENİZ BÖLGESİ

Karadeniz Bölgesi, (Artvin, Rize, Bayburt, Gümüşhane, Trabzon, Giresun, Ordu, Tokat, Çorum, Amasya, Samsun, Sinop, Kastamonu, Karabük, Bartın, Zonguldak, Düzce, Bolu) illerinden oluşmaktadır. İsmi komşu olduğu denizden alan Karadeniz Bölgesi, Türkiye'de en çok ili olan bölge olarak kayıtlara geçmektedir.

Coğrafya harita (2020).¹⁰

İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Karadeniz Bölgesi'nde toplam olarak 7 milyon 674 bin 496 kişilik nüfus bulunmaktadır. Bölgede kadın – erkek nüfus oranı olarak; 3 milyon 855 bin 732 kadın, 3 milyon 818 bin 764 erkek nüfus bulunmaktadır. Böylelikle kadın nüfusunun erkek nüfusuna göre en fazla olduğu bölgelerden biri de Karadeniz Bölgesidir (İçişleri Bakanlığı, 2019).

"Karadeniz Havzası, küresel güçlerin uluslararası sistem eksenli güç mücadelelerinin merkezinde yer alan Avrasya coğrafyasının bir alt bileşeni olarak Avrupa ile Asya kıtalarının birbirine en yakın olduğu coğrafi alanı niteler. Türk Boğazları aracılığıyla Akdeniz'e açılan ve bu bağlamda yarı kapalı bir havza olduğunu söyleyebileceğimiz Karadeniz Havzası, sahip olduğu, sosyo-kültürel ve toplumsal çeşitlilik ile de bilinmektedir" (İrge, 2017: 83). Bu durum Rusya – Ukrayna olmak üzere Kafkas ve Balkanlar ile etki ve iletişim halinde olan Karadeniz bölgesinin, nesnel, kapsayıcı ve küresel

¹⁰ **Kaynak:** <http://cografyaharita.com/haritalarim/4mkaradeniz-bolgesinin-illeri-haritasi.png>

etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

Enerji kaynaklarının çoğunluğu sebebi ile ticaret hacminin gelişim gösterip ekonomiye yansıdığı bu bölgenin komşu olduğu ülkeler ile iletişim ve etkileşim halinde olması, bölgeyi Doğu-Batı yönlü enerji ulaştırma alanı haline getirmektedir. Hazar-Orta Asya Bölgesi ile Ortadoğu'dan gelen ticari faaliyetlerin Avrupa bölgesine ulaşmasını sağlayan Karadeniz bölgesi; jeoekonomik, jeopolitik ve jeostratejik potansiyele sahiptir.

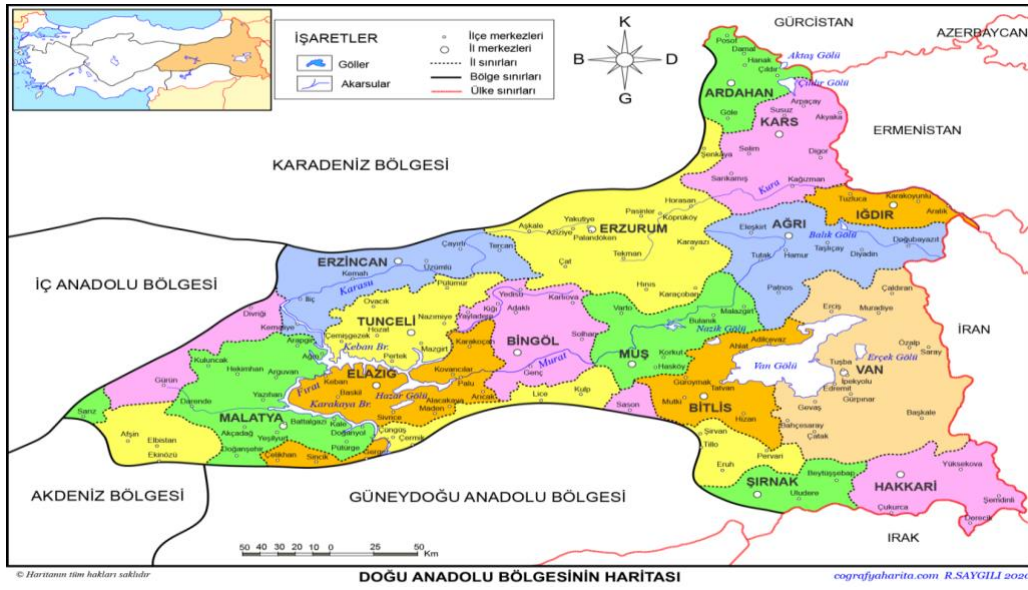
Karedeniz bölgesine komşu ülkelerin sahip olduğu sosyo-kültürel farklılıkların, bölgenin kozmopolit bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

TÜİK verilerine göre Samsun ilinde toplam 1 milyon 348 bin 542 nüfus bulunmaktadır (TÜİK, 2019). Bu durum, Karadeniz Bölgesinde en fazla nüfusun samsun ilinde bulunduğunu ortaya koymaktadır. Demografik yapının bu ilde yoğunlaşması, Samsun ilinin eğitim, sağlık, turizm vb. potansiyele sahip alanlarda; ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel açıdan geliştiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'de, kıyı şeridi boyunca uzanan Karadeniz bölgesinin önemini kısaca açıklamak oldukça zordur. Bölgenin sahip olduğu önem yukarıda yapılan bilimsel araştırmalar sonucu elde edilen veriler ile açıklanmıştır. Ülkenin bu denli küresel boyuta sahip bölgeye sahip olması başta bölgesel olmak üzere ulusal ve uluslararası alanda Türkiye'ye jeopolitik açıdan önem kazandırmakta ve kendine haiz sosyal politikalar üretmektedir.

7. DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

Doğu Anadolu Bölgesi, (Ardahan, Kars, Iğdır, Ağrı, Van, Hakkâri, Şırnak, Bitlis, Muş, Erzurum, Erzincan, Bingöl, Tunceli, Elazığ, Malatya) illerinden oluşmaktadır. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Doğu Anadolu Bölgesi'nde toplam olarak 5 milyon 966 bin 101 kişilik nüfus bulunmaktadır bu durum Türkiye'de en az nüfus yoğunluğunun Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunduğunu kanıtlamaktadır. Bölgede kadın – erkek nüfus oranı olarak; , 3 milyon 035 bin 348 erkek, 2 milyon 930 bin 753 kadın nüfus bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2019). Türkiye'nin en büyük gölü olan Van gölünü barındıran bu bölge TÜİK verilerine göre 1 milyon 136 bin 757 kişilik nüfus ile en fazla Van ilinde barınmaktadır (TÜİK, 2019).

Coğrafya harita (2020).¹¹

Gürcistan, Ermenistan, Nahçıvan, İran ve Irak devletlerine sınır komşusu olan Doğu Anadolu bölgesi, Türkiye’de en çok sınır komşusu olan bölge niteliğini kanıtlamaktadır. Varılan bu kanıt ile bölgenin komşu olduğu ülkeler nezdinde kazandığı kozmopolit yapının sosyal ve kültürel alanlar üzerinde küresel etkiler yaratması sonucu ülkenin buna yönelik sosyal politikalar uygulaması kaçınılmazdır.

Doğu Anadolu Bölgesinin önemi, geçmişten ileri süregelen tarih boyunca varlığını korumaktadır. Konuya açıklık getirebilme adına geçmişte Doğu Anadolu bölgesine hâkim olan imparatorlukların verdiği mücadeleler ve bıraktıkları eserler kanıt olarak gösterilme adına yeterlidir. Zira Hurri, Mitani, Urartu, Hitit, Asur, Med, Pers, Makedon, Roma, Bizans, Emevi, Abbasi, Selçuk, Moğol, Osmanlı, Safevi ve Rusya vb. gibi devlet ve imparatorlukların hâkimiyet mücadelesi örnek verilebilmektedir (Khalaf, 2006: 21-22). Şüphesiz ki başta ekonomi olmak üzere siyasal, sosyal ve kültürel açıdan tarihin çeşitli dönemlerine tanıklık eden bu bölgenin önemi, uğradığı istilalara tanıklık etmekte, geriye kalan kültürel miras ve eserlerle de açıklanabilmektedir.

“Kuşkusuz ekonomik, toplumsal ve siyasal temelleri daha belirleyici olmakla birlikte, Doğu medeniyeti ve Batı uygarlığı arasındaki farklılaşmayı üreten ve sürdüren

¹¹ **Kaynak:** <http://cografyaharita.com/haritalarim/4mdogu-anadolu-bolgesi-iller-haritasi.png>

kanallardan biri, kültürel genetikdir”(Aslan, Koçal, 2018: 3). Böylece farklı medeniyetlerin varlığı ile bölgede gerçekleşen küreselleşme, günümüze kadar ileri süregelip ülkedeki varlığını kültüre de yansıtmaktadır. Jeopolitik açıdan bu denli önemli bir bölgeyi ekonomi başta olmak üzere siyasi ve sosyal açıdan tanımlamak yetersiz kalmaktadır.

8. SONUÇ

Bu çalışma genel olarak, Türkiye’de Gelişimin Bölgesel, Küresel ve Sosyo-Politik Etkisi üzerinde incelemeleri ele alırken, özelde ise Türkiye’nin yedi bölgesinde bulunan en nüfuslu illerin bölge üzerinde başta ekonomi olmak üzere siyasi sosyal ve kültürel etkileri derlenmektedir. Ele alınan bilimsel veriler sonucu Ankara, Antalya, İzmir, Şanlıurfa, Samsun ve Van illerindeki nüfusun bölgesel şekilde sosyal politikaya etkisi farklı boyutlarla ele alınan konularda, geçmişten günümüze yaşanan değişim ile incelenip değerlendirilmiştir. Çalışmada realist bir bakış açısıyla, ulusal ve uluslararası araştırma verileri sonucunda elde edilen tahlillere yer verildi. Kaynak olarak İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü 2019 ve TÜİK (2019) verilerine öncelikli olarak yer verildi. Araştırmada imkânlar dâhilinde, en güncel veri ve çalışmalardan da faydalanıldı.

Türkiye’de Gelişimin Bölgesel, Küresel ve Sosyo-Politik Etkisi ile ilgili analizler yapmayı hedefleyen araştırmada, konunun ulusal ve uluslararası alanda incelenmesini ele alırken ekonomi başta olmak üzere siyasi, sosyal ve kültürel açıdan küresel bir seviyede ele alınması öncelik ve ehemmiyet atfetmektedir.

Türkiye’de Gelişimin Bölgesel, Küresel ve Sosyo-Politik Etkisi, üç tarafının denizlerle kaplı olup, sekiz farklı devlete; kara sınırı ile komşu ve kendi içinde seksen bir ili barındıran yedi bölgeli bir ülke konumunda olması, ekonomi başta olmak üzere siyasi, sosyal ve kültürel alanda küresel etkilere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan bu sonuç ile ülkede bölgesel anlamda küresel gelişim sağlanmakta ve sosyal politikalara haiz alanların yaratılmasına olanak sağlanmaktadır. Ulusal ve uluslararası tarihin yanı sıra toplumların ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel yapısı üzerinde son derece etkili olan küreselleşme kavramı genel tanımıyla uzak ile yakın arasındaki bağın kırılıp; toplumsal, kültürel ve coğrafi çevreyi değiştirip tek bir çatı altında birleştirilme olgusudur. Bilimsel araştırmalar sonucu elde edilen bu makalede ifade edildiği gibi bölgesel gelişme ile meydana gelen küreselleşme sonucu ortaya çıkan sosyal politikalar ile değişen sadece fiziki ya da coğrafi mekân değil, bunun yanı sıra ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel şartlar, beşeri

ilişkiler, ulusal ve uluslararası ortam da değişmektedir. Türkiye, sadece üç tarafı denizlerle kaplı, sekiz farklı devlete; kara sınırı ile komşu ve kendi içinde seksen bir ili barındıran yedi bölge bir ülke değil aynı zamanda tüm dünyanın gözde ülkelerinden biridir.

Küreselleşme neticesinde ülkedeki bölgelerin tek başlık altında değerlendirilmeyip refah ekseninin araştırılması, sosyo-politik etkisinin incelenmesi, işgücü piyasaları, yabancı yatırımlar, barınma, sağlık vb. parametrelerin çalışma içerisinde incelenmesi ayrıca ilgili yorumların bölgelere göre dağılımı Türkiye'nin ulusal ve uluslararası değerini ön plana çıkarmakta ve dünyadaki tüm ülkelerin gözünü Türkiye'ye çevirmektedir.

KAYNAKÇA

Aslan, S, Koçal, V. (2018). Doğu - Batı Uygarlıkları Ayrımı Bağlamında Türkiye ve Avrupa Göçmen Politikalarının Tarihsel Temelleri Üstüne Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8 (15), 1-32.

Çomak, H., Şeker, B.Ş. (2019). Akdeniz Jeopolitiği. Ankara: Nobel Yayınevi.

Demir, B., Kuş, E. (2016). İç Anadolu Bölgesinin Tarımda Teknoloji Kullanım Projeksiyonu, Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, Cilt 5 Özel Sayı, s.89-95.

Demirbaş, N. (2004). Ege Bölgesi'nde Tarıma Dayalı Sanayiinin Yeri ve Önemi. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 41 (3), 209-220

Erkut, G., Baypınar, M. B., Özgen, C. ve Gönül, D. (2008). Batı Marmara Bölgesi'nde Stratejik Gelişme ve Sınırötesi İşbirliği, İTÜ Dergisi/A, Cilt 7, S. 2, s.114-127.

Kaya, F., Erdem, A. ve Sezer, Ö. (2020). Sosyo-Kültürel Hareketlerle Küreselleşmenin Türkiye'ye Etkileri, The Journal of Social Science, 4 (8), 481-496.

Khalaf, S. (2006) Doğu Anadolu Bölgesi Nüfus Özellikleri, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İçişleri Bakanlığı (2019). Türkiye'nin Nüfus Haritası, 21.12.2020, <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-nufus-haritasi>

İrge, N. F. (2017). Karadeniz Havzası Jeopolitiğinde Güç Mücadelesinin Arka Planı ve Bölgesel Güvenliğin Uluslararası Önemi, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Özel Sayı, s.79-92.

T.C. Resmi Gazete. Kanun. 16.05.1990. Sayı: 3647. Başbakanlık Basımevi, Ankara.

T.C. Resmi Gazete. KHK. 06.06.1995. Sayı: 22305. Başbakanlık Basımevi, Ankara.

TÜİK (2019). Ankara, Antalya, İzmir, Şanlıurfa, Samsun, Van Nüfusu, 26.12.2020, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2019-33705>